

Корнута Л. М., кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права, сумісник кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО ЛІДЕРА В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Важливим чинником стабільного розвитку будь-якої держави є ефективна діяльність службовців, що представляють апарат держави та провадять державну управлінську діяльність на високому рівні, дотримуючись конституційних принципів та забезпечуючи права, свободи та законні інтереси громадян країни. Така ефективна діяльність стає можливою у випадку, якщо управлінський процес забезпечують високопрофесійні державні службовці. Службовці котрі володіють професійними якостями, мають практичний досвід, постійно удосконалюються та володіють лідерським потенціалом. Для підготовки спеціаліста професіонала в державній службі, який відповідає потребам сучасного державотворення, суспільству потрібно орієнтуватися на формування таких особистісних якостей людини, які будуть важливі саме за подальшого професійного зростання, із урахуванням того, що саме ці якості створять потенціал стійкості особистості за умов нескінченних технологічних змін сучасного життя. А також допоможуть службовцю не лише продемонструвати власний професіоналізм, але і лідерські якості.

Професійні повноваження, професійні якості та професійний розвиток державного службовця є тими категоріями котрі знайшли своє нормативне визначення та закріплюються профільним спеціалізованим законодавством. У той же час лідерський потенціал та лідерські якості мають психологічне підґрунтя. Нормативне визначення таких якостей уявити важко. Але тим не менш важливість здобуття таких навичок не викликає сумнівів. Навпаки, лідерство на державній службі є запорукою ефективного управління та безумовно сприяє службовій кар'єрі. Тому важливо звернути увагу на психологічні особливості формування лідерських якостей державного

службовця. Але, у той же час варто пам'ятати, що лідерство здатне трансформуватися та є залежним від сучасних тенденцій та суспільних змін. На сучасному етапі розвитку лідерство має новітній підхід, зокрема у період війни особливо цінується патріотизм. Для розвитку лідерських якостей сучасному службовцю необхідно набувати досвід прийняття управлінських рішень з одного боку, з іншого боку, наявність вроджених якостей, необхідних для лідерства в колективі є також важливим та актуальним. Ідеальним співвідношенням для процесу публічного управління є така модель управління в державному органі коли лідером є власне керівник органу, однак на практиці діяльності державних інституцій це не завжди так. У першу чергу такий варіант лідерства позитивно впливає на професійну діяльність службовців та є ефективним для державного органу в цілому. Лідерські якості можна охарактеризувати як комплекс особливостей та здібностей взаємодії керівника з підлеглими службовцями, що визначають можливості його визнання колективом як лідера та забезпечують успішність виконання ним лідерських функцій [3]. Проводячи теоретичне та емпіричне дослідження варто констатувати, що у першу чергу важливим є виділення трьох груп якостей, котрі є важливими при формуванні лідерства: 1) інтелектуальні здібності – розум і логіка, розважливість, принциповість, оригінальність, освіченість і знання власної професії; 2) Риси характеру – ініціативність, гнучкість, пильність, творчість, чесність, сміливість та впевненість у собі, врівноваженість та незалежність, владність та амбітність, працездатність та енергійність, потреба у досягненнях поставлених цілей, цікавість та прагнення до новизни, гостра інтуїція, чітке вираження своїх думок, пам'ять, швидкість мислення; 3) набуті навички – уміння знайти підтримку, уміння кооперуватися, уміння завоювати популярність, дипломатичний підхід вміння ризикувати та брати відповідальність, вміння переконувати, вміння жартувати та розуміти гумор, вміння розбиратися в людях, вміння організовувати ефективну командну роботу [1].

Узагальнюючи проаналізовану літературу на тему лідерства та лідерських якостей, варто зазначити, що лідер це той, хто має чітку картину своїх дій; прагне

бути лідером, задає модель поведінки для інших членів колективу в держоргані; вміє впливати на колег та вміє знаходити підхід до підлеглих. Це людина, яка має твердий і впевнений голос; мова чітка, без запинок або заїкання; великий словниковий запас; а також здатний чітко виражати думки [1]. Що стосується якостей особистості, то справжній лідер на державній службі має мати такі характеристики як: ініціативність; впевненість; популярність; інтелектуальність; надійність; відповідальність; активність; товариськість; харизматичність; мудрість; витривалість; стресостійкість; інтуїтивність; рішучість; чарівність; цілеспрямованість; допитливість; енергійність; працездатність; амбітність; завзятість; кмітливість; має високу самооцінку [2]. Розглядаючи питання ефективного та сучасного лідерства на державній службі варто також окреслити питання щодо основних лідерських ролей та стилів лідерства. З погляду виконуваних лідером державним службовцем ролей можна виокремити наступні: лідер– генератор ідей, що здійснює функцію збільшення можливостей та способів виходу за межі проблемної ситуації під час прийняття управлінських рішень; лідер-мотиватор, функція якого – мобілізація та спонукування команди службовців до дій; лідер-організатор, який здійснює функцію забезпечення колективу способами реалізації прийнятого рішення та регулюючої взаємодії у процесі досягнення загальної цілі; лідер-диспетчер, що розподіляє функції між членами команди та координує їх діяльність. З погляду ситуативного фактору, що може зустрічатися на державній службі варто виділити: лідерів, які здатні проявити себе у кризових для роботи державного органу умовах; і лідерів, найбільш успішних у ситуації стабільності, коли необхідно день у день виконувати рутинну професійну роботу.

Варто зауважити, що для того, щоб стати лідером необхідно, насамперед, особисте бажання зайняти високу посаду, а відповідно і брати на себе пов'язані з цими обов'язками, відповідальність та ризики. Крім того, вважається, що лідер майже завжди опиняється у потрібний момент у потрібному місці. Лідером особистість стає внаслідок: 1) наявності конкретної ситуації, що висуває певні вимоги до дій людей, об'єднаних у колектив, та формує потребу у відомому типі

лідерства; 2) чітких очікувань до потенційного лідера зі сторони службовців органу; 3) наявності деяких рис особистості у потенційного лідера, визначених особливостей характеру. Проте, також слід зауважити, що немає прямого зв'язку між присутністю у людини всіх наведених вище якостей та ефективним лідерством. Лідерські якості особистості найчастіше розглядаються з погляду особистісних психологічних характеристик, як індивідуальні особливості, які мають потенційну можливість розвитку та використання. Сама ж сукупність лідерських якостей, все ж таки, обумовлена як і спадковими факторами, умовами виховання та освіти, так і соціальним середовищем та ситуаційними аспектами в яких перебувала та розвивалася людина. І тут варто вказати, що і для державного службовця і для особи котра не займається публічною службою, основа формування лідерства є універсальною.

Список використаних джерел:

1. Біда О.А., Орос І.І., Чичук А.П. Зміст та сутність поняття «лідерство». Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 137. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/914> (дата звернення: 29.05.2022 р.).
2. Литвиновський Є., Литвиновська І. Феномен лідерства на державній службі. Науковий вісник. Державне управління. 2021. № 1(7). URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/148> (дата звернення: 29.05.2022 р.).
3. Лідерство – це про слухання, кооперацію та заохочення. Громадський простір. Офіційний сайт. URL: <https://www.prostir.ua/?kb=nove-liderstvo-tse-pro-sluhannya-kooperatsiyu-i-zaohochennya> (дата звернення: 29.05.2022 р.).